СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXII. — Число 68. — Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 22. марта, 1924. — VOL. XXXII. — No. 68. — Jersey City, N. J., Saturday, March 22, 1924. — THREE CENTS

РОСКРИВАЮТЬ ОБМАНЬСТВА З ПОДАТКАМИ

ВАШІНҐТОН, 20. марта. — Спеціяльний комітет сенату, що має розсліджувати бюро податку, переслухав нині бувших урядників податкового уряду, які тепер займаються укладанням податкових звітів так, щоби платити як найменче податку.

Один зі свідків, Розмер на імя, приміром, покинув уряд чотири роки тому назад, і від того часу займався укладанням податкових звітів, заробляючи тим коло 75,000 долярів у рік. Він то вистарався о те, що відома нафтова компанія Стендард Ойл Ко., котра колись платила 23 міліони долярів річного податку, платила відтак всего 5 міліонів долярів.

Зі зізнань свідків виходило, що вони робили такі зниження при помочи своїх звязків з урядниками та свого знання правничих ключок у податковім законі.

СЛІДСТВО НАД ПЕРЕКУПСТВОМ ЗА РУХОМІ ОБРАЗИ

ВАШІНҐТОН, 20. марта. — Межи свідками, переслуханими сенатовим комітетом, що слідить за діяльностю міністра судівництва Догерті, був Джордж Рикард, відомий промотор кулачних бійок. Він признав, що се він казав зняти рухомі образки з кулачної бійки межи Демсім та Карпантіером та що він старався о право виставляти сі образки публично. Однак він заперечив, буцімто він самий старався о якісь беззаконні впливи та буцімто він заробляв гроші в безправний спосіб.

ПИНШО ЖАДАЄ УСТУПЛЕННЯ МІНІСТРА СУДІВНИЦТВА

ЛЮИСБУРҐ, Па., 20. марта. — В місцевій презбітеріянській церкві ґубернатор Пиншо виголосив промову, в котрій жадав уступлення ґенерального прокуратора Догерті, бо він довів народ до повної зневіри в судівництво.

ДЕМОКРАТИ ПРОТИ ПОДАТКОВИХ ПРОЄКТІВ УРЯДУ

ВАШІНҐТОН, 20. марта. — Ряд демократичних сенаторів виступив у конґресі проти обрахунків републиканського уряду щодо надвижки приходів над росходи в 1924. році. Демократи закидають, що уряд свідомо або через похибку подав надвижку значно низчу, як вона в дійсности є.

З ПЕРЕДВИБОРЧОЇ БОРОТЬБИ

ВАШІНҐТОН, 20. марта. — Підчас правиборів у демократичній партії в стейті Джорджії виграв не Андервуд, як сього сподівалися, але Мекаду, Противники побідника кажуть, що за Мекаду станули члени Ку-Клакс-Клена та рішили про побіду.

Серед републиканців в стейті Норт Дакоті є найбільше прихильників кандидатури Кулиджа, відтак прихильників сенатора Ла Фолета, а найменче прихильників сенатора Гайрема Джансона.

СВЯТКУЮТЬ ЮВИЛЕЙ ОСНОВАНЯ РЕПУБЛИКАНСЬКОЇ ПАРТІЇ

РИПОН, Висконсин, 20. марта. — Републиканська партія святкувала урочисто 70-літні роковини свого основання. Свято відбулося в місцевій школі, в котрій 70 літ тому зорґанізовано партію для боротьби проти невільництва.

НАСЛІДКИ НЕЗОРҐАНІЗОВАНОСТИ

КАМБЕРЛЕНД, Меріленд, 20. марта. — Двіста робітників вуглевого підприємства Джорджіз Крік Ковл Ко. вийшли на страйк, бо компанія обнижила їм робітничу заплату о 8 процентів. По чотиродневнім страйку робітники побачили, що не маючи за собою орґанізації, вони не видержуть страйку, та вернули до роботи по зниженій заплаті.

КОНЦЕНТРАЦІЯ ПРОМИСЛУ

НЮ ЙОРК, 20. марта. — Девять великих підприємств, виробляючих електрику, звязалося разом в один союз для доставки електричного світла й сили для всіх підприємств у стейтах: Огайо, Пенсилвенії, Мериленд, Вест Верджінії. Союз захопить своєю діяльностю всі головні вуглеві осередки.

МАЮТЬ ПОЧИНАТИ РОБІТНИЧУ ҐАЗЕТУ

НЮ ЙОРК, 20. марта. — Нюйорська центральна рада робітничих юній збирається починати в короткім часі видавати новий робітничий юнійний тижневик.

Ґазета має почати виходити з днем 1. січня, до котрого часу юнії збираються зібрати $50,000 видавничого капіталу.

КУЛИДЖОВІ ЗАПОВІДИ ДЛЯ ХЛОПЦІВ

ВАШІНҐТОН, 20. марта. — Президента Кулиджа відвідала нині делеґація так званого Національного Комітету для Тижня Хлопців. Президент дав їм дві ради: Працюйте тяжко й заховуйтеся добре.

ЗА ЛІҐОЮ НАРОДІВ

НЮ ЙОРК, 20. марта. — Тут орґанізується наново Безпартійне Товариство Ліґи Народів, що поклало собі за ціль поширити в Злучених Державах аґітацію за приступленнем Злучених Держав до Ліґи Народів.

ЦЕРКВА БОЇТЬСЯ ВІЙНИ ПРОТИ ВІЙНИ

НЮ ЙОРК, 20. марта. — Відбуваючася тут конференція методиської церкви радила над тим, чи повести її боротьбу проти війни. Остаточно конференція рішила противоєнної резолюції не ухвалювати.

З РЕВОЛЮЦІЇ В ГОНДУРАСІ

ВАШІНҐТОН, 20. марта. — Департамент стейту дістав вістку від американських війск в Гондурасі, що революційні війска стріляли на американські позиції. Кулі не ранили нікого, а опісля тимчасовий революційний уряд перепросив американського команданта, кажучи, що се була помилка.

ЛЕТ ДОВКОЛА ЗЕМЛІ.

СІЕТЕЛ, ВАШІНҐТОН, 20. марта. — Сюди прилетіли нині три літаки американської армії, що летять довкола землі. Послідну подорож, що мала 195 миль, перебули вони за півтретя години. Тут вони задержалися на довше, щоби приготовитися до найтяжчої частини своєї дороги, себто до перелету понад Тихий Океан до Японії. В тій ціли мають вони заосмотритися в полотняні лодки (на случай упадення в море).

ПОЛІСМЕН СУДЖЕНИЙ ЗА ВБИЙСТВО.

Перед стейтовим судом в Ню Йорку судять міського полісмена Даниїла Бренса, котрий пострілив послідної суботи якогось Михайла Трояна так, що сей зараз потім помер. Прокураторія каже, що стрілянина була безпотрібна. Бренс будучи давнійше цивільним чоловіком, мав поповнити кілька злочинів.

ЗАБОГАТО ГРОША В БАНКАХ.

Нюйорські банки кажуть, що вони мають тепер так богато гроша, що не знають, що з ними робити. Тому вони й знижили процент від ощадностий.

ДОМАГАЮТЬСЯ ЗАПЛАТИ.

Юнія музикантів в Шикаґо зажадала спеціяльної заплати на случай, якби їх грання пересилано при помочи радія.

ЖІНКА РОЗБИШАКОЮ.

Нюйорська поліція дістала від свого заряду острий приказ піймати в як найкоротшім часі жінку-опришка, котра поповнила в Ню Йорку ряд відважних розбоїв. Називають остриженим розбишакою, бо всі, що мали нагоду з нею стрічатися, описують її коротко острижене волося. В той самий час, як поліція шукає за нею, вона не минає дня, щоби не доконати нападу. Дня 18. марта доконала вже свого пятнайцятого розбою. Час від часу пішле ще поліції листи з кпинами.

СУД НАД СВЯЩЕННИКОМ-ВБИЙНИКОМ.

Дня 19. марта скінчилася в Монтреали, в Канаді, трета росправа проти католицького священника Дельорма, обжалованого за вбийство свого першого брата. Як відомо, Дельорм убив свого брата, щоби забрати його обезпечення. Перший суд відбувся над ним кілька місяців тому, але тоді умові лікарі признали його божевільним. Поставлено його в друге, але тоді присяжні судді не погодилися. Так само скінчилася тепер третя росправа.

ДИРЕКТОР ЦИРКУ ВКРАВ 34 ДІТЕЙ.

Ґазета „Журналь" звідомляє з Будапешту, що детективи котрі слідили кілька днів мандрівний цирк, найшли там вісім хлопців і одинацять дівчаток, замкнених у клітках для львів. Директор цирку Коліє признався, що викрав 34 румунських дітей. Заманив їх цукорками, а обіцював роскішне життя. Директора Коліє і вісьмох спільників арештовано.

АНҐЛІЙСЬКИЙ АРИСТОКРАТ ПЕРЕЙШОВ НА МУЗУЛМАНСТВО.

Сер Архібальд Гамілтон, потомок одної з найстарших анґлійських аристократичних родин перейшов на музулманську віру. Злобні люде кажуть, що зробв це тому, щоби мати чотири жінки. Та воно неправда. Гамілтон вже старий, а зміна релиґії, найправдоподобніще наслідок душевної кризи.

НАФТА В ГАЛИЧИНІ.

Загальна продукція нафти у бориславському басейні в січні 1924 р. виносила 3993,67 цистерн. З цього числа припадає на Борислав 1297,74 цистерни, Тустановичі 1673.07 цистерн, Мразниця 826,65 цистерн, Східниця й Урич 196,21 цистерн. Ціна бориславської ропи 1.55 доляра за сто кґ.

ДОРОГОЦІННОСТИ, ЩО ПРИНОСЯТЬ НЕЩАСТЯ.

Моторове човно „Гелес", що належало до товариства „Норфолк Сі-Гонт-Есошейшен" після завзятого бою сполювала морського пса (тюлень, нерпа) незвичайно великого. Моряки отворили потвору й немало счудувалися, коли в утробі морського пса найшли торбинку а в ній величезний дорогоцінний камень, що кидав незвичайно гарне сяйво. Капітан човна взяв цей дивний камінь і пішов до директора Академії мистецтв у Шикаґо, щоби переконатися, що це за камінь. Директор Рюіз Тренчс зараз пізнав дрогоцінний камінь, порівнав його з фотоґрафіями які мав і сконстатував, що то камінь нещастя. Він приносить смерть усім тим, хто його має. Мав його міліярдер Астор, котрий утопився на кораблі „Титаніку" 1912. року. Камінь замкнено в касі Академії. Ніхто не хоче й поглянути на нього — бо бояться нещастя. Забобони ці збільшує ще й отся дальша пригода човна „Гелес". Човно тогосамого дня відплило на широке море, але його стрінуло нещастя. Захоплене бурею, затонуло тогосамого дня з цілою залогою. І як тут не бути забобонним?

ТЕЛЯ З ПЯТЬМА НОГАМИ.

Румунські ґазети пишуть, що у одного селянина в Закельгавзен (біля Темешвара) народилося теля з пятьма ногами. Пята нога є біля пупця, зовсім правильна, лише коротша десять центиметрів від инших. Теля здорове й дальше помало розвиваєтьcя.

ВЕСНА З КІНЦЕМ СІЧНЯ.

В останніх днях січня — як звідомляє загребський „Обзор" — на хорватському Приморю почались справжні весняні дні. Цілий день світило сонце, а природа почала будитися зі сну. На деревах уже подекуди показались пуплішки. Мешканці приморських місцевостей проходжуються, як весною.

НІМЕЦЬКА РЕПУБЛИКА НА ВОЛЗІ.

Згідно зі звідомленнями з Москви XI. конґрес „Робітничого стоваришення Німців на Волзі", що відбувся у Покровську, — ухвалив за спеціяльним дозволом центральної московської влади перемінити цілий округ у соціялістичну совітську републику й приступити до Союза Соц. Совітських Републик. Це перший раз повстала поза границями Німеччини німецька република. Німецькі кольонії на Волзі дотепер мусіли платити совітам великі податки в натурі й відступати їх червоним арміям. Тепер моггимуть працювати більше мирно й для себе самих.

КОЛИ ПОВИННОСЯ ПЕРЕСТАТИ АНОНСУВАТИ?

Одна анґлійська ґазета пише, що на це — важне для купецького світа — питання одержала слідуючі відповіди від своїх найвизначніщих клієнтів.

1. Коли населення перестане розмножуватися, коли вже не буде більше ґенерацій, котрі ніколи не чули про вас.

2. Коли ви кождого, котрий міг би бути вашим клієнтом, переконали вже, що ваші товари ліпші а ціни ваші дешевші, як у инших фірм.

3. Коли завважаєте, що люде які не анонсують побіджують своїх конкурентів.

4. Коли люде перестануть дороблятися на ваших очах маєтку при помочі влучних анонсів.

5. Коли ви позабули ради найрозумніщих і найщасливіщих бизнесменів.

6. Коли кождий чоловік уже так привикне до цього, що зовсім певно купуватиме слідуючого року там, де купував попереднього року.

7. Коли не появлятисямуть уже більше молодші й нові конкуренти й не послугуватисямуть часописами, щоби сповіщати світови, що кориснiще є купувати в них як у вас.

НІМЦІ КАЖУТЬ, ЩО ВІДОМІСТЬ ПРО ТАЙНУ ФРАНЦУСЬКО-ЧЕСЬКУ ЗМОВУ ПРАВДИВА

БЕРЛІН, 20. марта. — Хотяй Чехи і Французи заперечили, начеб вони заключили тайний військовий договір, про який писала німецька преса, німецька громадська думка не успокоїлась. Німецька преса і загалом Німці не вірять у французькі і чеські урядові заперечення.

Тутешній дневник Таґеблят стоїть при сьому, що таки така умова істнує, та що текст, який він оголосив, є правдивий.

Соціялістичний дневник Форвертс пише, що французько-чеська умова, яку оголошено вже давнійше, не мала би вартости, якби при ній не було того додатку, який тепер оголошено.

Німецька громадська думка сильно занепокоєна сею умовою і домагається акції проти неї.

Найважнійшою точкою сеї умови є, що Чехія має виступити зі своїм війском проти Німеччини в обороні Франції і Польщі.

ЧОРЧИЛ ПРОГРАВ ЯКО НЕЗАВИСИМИЙ КАНДИДАТ

ЛОНДОН, 20. марта. — При доповняючих виборах до анґлійського парляменту провалився независимий кандидат Винстон Чорчил, а побідив консерватист Ото Николсон більшостю усього 43 голосів.

НОРМЕН Г. ДЕЙВИС ВЕРТАЄТЬСЯ ДОМІВ

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 20. марта. — Нормен Г. Дейвис, бувший заступник державного секретаря Злучених Держав, котрий довів до угоди у справі литовської пристані Мемеля, відїхав нині до Парижа, відки удасться вже в дорогу до Америки. Перед виїздом він заявив, що на його думку Ліґа Народів удержиться і буде далі працювати для мира. Америка, казав він, не може все держатись осторонь установи, яка працює для всесвітнього мира.

ТРАҐЕДІЯ ІЗЗА ЗРОСТУ ЦІНИ ФРАНКА

ПАРИЖ, 20. марта. — Тутешній богатий адвокат Мішель Фурієр убив нині кулею з револьвера свою жінку, 12-літню дочку і вкінці відібрав собі життє.

Сього злочину допустився він з розпуки через страту ізза того, що ціна франків пійшла вгору. Минулого тижня, коли франк був упав до ціни 3½ цента, він продав своє майно і виміняв франки на чужі гроші. Тепер коли франк підскочив до висоти 5¼ цента, він побачив, яку він поніс страту і з розпуки відібрав життє молодій жінці, дочці і собі.

СРІБНІ МАРКИ В НІМЕЧЧИНІ

БЕРЛИН, 20. марта. — Німецьке правительство зачало чеканити срібні монети. Се будуть монети по 1, 2, 3 і 5 марок.

Правительство хоче видати срібних монет на суму 300,-000,000, так щоб на кождого мешканця держави припало 5 марок.

НЕ ШТУКА

БРУКСЕЛЯ, столиця Бельґії, 20. марта. — Премієр Теніс заявив сьогодня в парляменті, що бельґійський король Алберт одинокий з усіх урядовців заявив, що не прийме підвишки своєї платні.

АНҐЛІЙСЬКИЙ КОРОЛЬ ДІСТАВ РАДІОФОН

ЛОНДОН, 20. марта. — В королівській палаті Бакинґен уставлено радіофон і король з королевою мати-муть тепер домашні концерти.

ПАПА РИМСЬКИЙ ПРИНЯВ НЮЙОРСЬКОГО АРХИЕПИСКОПА

РИМ, 20. марта. — Нині приняв папа римський Пій XI католицького архиепископа Гейса з Ню Йорку на окремому послуханню. Він говорив з ним між іншим також про справи Америки і про Ню Йорк.

ПОЛЬЩА БУНТУЄТЬСЯ ПРОТИ АЛІЯНТІВ

ВАРШАВА, 20. марта. — Польська „публична опінія" виступає голосно проти умови у справі литовської пристані Мемеля, яку зладила комісія Ліґи Народів під проводом Американця Нормена Г. Дейвиса і приняли аліянти.

Польський сойм приняв остру резолюцію проти сеї умови. В сій резолюції взиває правительство, щоб настоювало на домаганню доступу до моря для Польщі.

Польська преса пише, що коли Литва дістала Мемель, то Польща повинна дістати Данціґ без усяких застережень.

З уваги на сей загальний голос польської „публичної опінії" польське правительство імовірно відкине умову у справі Мемеля і буде домагатись ревізії умови у справі Данціґа.

МАДЯРИ НЕ ХОТЯТЬ ПОЗИЧКИ ВІД АЛІЯНТІВ

БУДАПЕШТ, столиця Угорщини, 20. марта. — Провідник мадярських монархістів граф Юлій Андраші заявив, що він проти позички для Угорщини, про яку старається Ліґа Народів, бо ся позичка буде політичною і моральною катастрофою для Угорщини.

З ним погоджуються також другі мадярські аристократи і фашісти.

НОВА ЛИТОВСЬКА ЗЕЛІЗНИЦЯ

МЕМЕЛЬ, Литва, 20. марта. — Литовська влада виготовила плян будови нової зелізниці для сполуки з російською зелізничою сіттю. Будова має зачатись сього літа. Фонди на будову дають британські капіталисти.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
Full year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НАСЛІДКИ НЕВОЛІ І ТЕМНОТИ.

Тому 5 місяців були на Підкарпатській Руси вибори до громадських рад. Агітацію повели при помочі своїх гроший ЧЕСЬКІ аґрарники і вибрали до рад своїх союзників — русофільських аґітаторів.

Прийшли дня 16. с. м. на Підкарпатській Руси вибори до палати послів і сенату в Празі. Агітацію повели при помочі гроший ЧЕСЬКІ комуністи і вибрали майже половину послів і сенаторів.

Яке пояснення сього? Що за причина, що села голосували на русофілів, хотяй вони ґолосять, що угорські Русини повинні виректись рідної мови, а приняти московську — з Москви, Тули, Костроми, Вологди і Твера, якої ніколи не чули, не знають і не розуміють? Що за причина, що тісамі села ґолосували тепер на комуністів, котрі окрім руїнницьких спосібностий не виказали жадних інших; котрі принесли тільки смерть і руїну Україні і Московщині, а взаміну нічого не дали, бо приготовили тільки поле і дорогу для будучих царів і для капіталістичного визиску на знищених собою землях?

Причиною того — ТЕМНОТА. Довговічна неволя Угорської Руси під Мадярщиною оставила у спадку в тому краю нужду, лихву і неграмотність. Се, що нарід на Підкарпатській Руси НЕ ВМІЄ НІ ЧИТАТИ НІ ПИСАТИ, є причиною успіху русофілів і комуністів.

Проти сього можна протиділати аґітацією. Але проти демаґоґії треба виступити демаґоґією, а демаґоґія нічого користного не принесе. Длятого одиноким добрим, прямим і успішним способом проти того нечуваного самообману підкарпатських Русинів є тільки ГРАМОТНІСТЬ. Як будуть школи на Підкарпатській Руси і її горожани ВМІТИ-МУТЬ ЧИТАТИ І ПИСАТИ і мати-муть що читати, так і глупій русофільській чи „комуністичній" аґітації не буде там місця.

„ПРОФЕСОРСЬКИЙ ПРОЦЕС" У КИЇВІ.

СЕРЕД ПІДСУДНИХ — УКРАЇНСЬКИЙ ДІЯЧ ПРОФЕСОР М. П. ВАСИЛЕНКО.

Дня 20. березня у Києві перед ґуберніяльним судом мав розпочатись голосний „професорський процес", який офіціяльно називається процесом „Київського Областного Осередку Чинности". Історія цього процесу ,як видно з матеріялів, надрукованих в „Ізвестіях" і „Правді", зводиться до слідуючого:

На початку 1920 р. еміґранти утворили в Парижі товариство під назвою „Осередок Чинности". На чолі т-ва став Головний Комітет, до якого ввійшли: Карташов, Демидов, Вакар, Євреїнова, Одинець і Чайківський. Орґанізація мала своєю метою скинути совітську владу й встановити в Росії республиканськo-демократичний лад на засадах батьківщини, народоправтства, власности й федерації. На випадок перевороту орґанізація мала на думці не касувати рад, а викинути з них комуністів і перевести нові вибори на основі загального, рівного й таємного голосовання.

У звязку з цим у Київі утворився „Коївський Краевий Осередок Чинности". Він занявся тим, що хотів „добути мобілізаційні пляни київської військової округи і пля і розміщення порохових льохів та складів". Дислькації порохових складів не дістали, але зате бувший помічник 1. відділу штабу київської військової округи Єдинецький „добув мобілізаційні пляни й передав їх професорови одної з військових шкіл Яковліву. Яковлів передав їх професорови Смирнову. Смирнов передав їх бувшому прокураторови Чебакову, а той переслав їх до Польщі.

Усіх підсудних — 18 душ. Серед них є також проф. Микола Василенко, бувший гетьманський міністр і один час президент Всеукраїнської Академії Наук у Київі.

ЗЛОЧИН НАД БЛ. П. БЕСАРОБОВОЮ.

Зі Львова пишуть нам у справі злочину над бл. п. Ольгою з Левицьких Бесарабовою:

При тортурах вживано електричного току закладаного в уха, що по опінії лікарів — страшна річ, яка рівнається божевіллю, вкручування пальців колючим дротом, так що між пальцями продерта шкіра; її певно кидали до землі, бо коліна і голова мають порозбивані кости, на плечах і цілім тілі знаки збиття пасами, а від пряжок порозпукувана шкіра; ціле тіло в міхурах і синяках. Одним словом — небувалий оказ побиття. Те все провірено по тяжких трудах і стараннях через комісію при поновнім виняттю тіла на бажання родини, оборони та інтерпеляцій польський і українських послів у соймі. Головно причинились до ексгумації комуністичні польські посли. Передвчера була ексгумація зі спільного гробу. Повідомлено умисно на кілька годин перед ексгумацією, але вістка рознеслась лискавкою і були маси народу. Промовляв о. Куницький; опінію свою виголосив др. Панчишин і сказав, що ВОНА НЕ ПОВІШЕНА, БО ТІЛО ЗОВСІМ НЕ НОСИТЬ ПОЗНАК ПОВІШЕННЯ, А ПРЯМО ЗАБИТА, ТИМ БІЛЬШЕ, ЩО ВСІ ВНУТРЕННОСТИ І КИШКИ ПООБРИВАНІ, ОТЖЕ ВОНА НЕ МАЛА РІШУЧО СИЛИ ПОВІСИТИСЯ. Опісля похід з Янівського здержала масово зорґанізована поліція, причім наші студенти побили польського комісаря поліції Якубовського, того, що є командантом вязниць на ул. Яховича. Похід здержано, арештовано масу людий.

З ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСИ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Ювилей композитора Бедржиха Сметани.

Дня 2. березня 1924. р. минає 100 літ, як прийшов на світ в Літомишлі батько мадерньої чеської музики Бедржих Сметана. Цю столітню річницю святкує весь чеський нарід дуже урочисто. Тому що і частина нашого народу причиняєть ся до цего свята, а то на Підкарпацькій Руси, й тому, що його найпопулярнійша опера „Продана наречена" ввійшла в репертуар і українських театрів, не від речі буде присвятити й на сторінках української преси декілька слів Б. Сметані.

Вже в молодих літах зраджував малий Сметана незвичайний музичний талан і вже маючи 6 і пів року виступив публично як пяніст на академії. В школі весь час присвячував музичним студіям і музичній праці. Маючи 19 літ мав вже за собою 22 композиції на фортепян і скрипку. Від 1843. рішає посвятитися зовсім музиці. Але гірка була доля тодішнього чеського музика. Пробивався музичними лекціями. Аж позичка композитора Лішта дала йому спромогу заложити музичну школу в Празі, через яку Сметана став пропаґатором модерної музики. Тоді також здобуває славу ґеніяльного пяніста. Але в музичних кругах, а тим більше між громадянством знаходив мало зрозуміння й на прикл. його самостійний концерт 1855. р. скінчився великим недобором і Сметана задовжився так, що радо прийняв місце в Ґетеборґу в Швеції, де перебув 5 літ. Вернувши до Праги Сметана знов кинувся в вир боротьби над зреформуванням музичного смаку. Працює як композитор, діріґент і публіцист. Компонує на фортепян, скрипку, для хорів. Але незрушимий памятник поставив собі Сметана не лиш в чеській музиці, але в музиці цілого світа, своїми операми, що їх написав 8, а то в хронольоґічнім порядку: „Бранібори в Чехах", „Продана наречена", „Далібор", „Лібуша", „Дві вдови", „Поцілунок", „Тайна" і „Чортова стіна". Остали ще по нім і фраґменти початих ріжних опер. Його перші опери зєднали для него чимало прихильників, але й чимало ворогів і то як раз у впливових музичних і театральних кругах. А все таки від 1866. р. Сметана переймає місце капельника Народного Театру в Празі і остає на цім становиску до 1872. р., коли то його стрічає найбільше нещастя, яке лиш може стрінути музика, а саме вінтратить слух! Але мимо того не перестає працювати — три його послідні опери писані в глухоті „Пцілуй" „Тайна" і „Чортова стіна". А однак вони не мають жадного сліду хороби свого творця, так само як і всі композиції, що вийшли потім із під його пера. Недуга його згіршилася в 1883. до тої міри, що його переслідують галюцінації й 1884. р. його перевозять до Праги до заведення для душевно-хворих, де він 12. мая 1884. р. умирає .

Імя Сметани стало між найбільшими іменами світової культури, голосячи славу чеському народови. Аж по його смерти зрозуміло чеське громадянство його велич. Не диво, що молодші ґенерації віддали пошану його ґенієви й культ Сметани став сьогодні між чеським народом дуже високо.

Найбільшою популярністю втішається його комічна опера „Продана наречена", що перейшла майже всі сцени цілого світа. В перше виставлена була 30. квітня 1866. р. В такім виді, як сьогодня виставляється, була виправлена в 1870. р. В перше на позачеських сценах була виставлена 1892. на віденській сцені й від тоді йде триюмфальним походом цілим світом.

І Підкарпатська Русь святкує ювилей Сметани. По всіх школах згадують цего великого музика; де є до цього можливість, дають його твори. В Ужгороді відбулася дня 2. с. м. святочна академія при участи двох орхестр, хору „Руського Театру Просвіти", „Руського національного хору" і хору чеського „Сокола" та артистки на арфі п. Мартинцевої (Чешки). Замітне, що кацапствуючі музичні орґанізації „Фільгармонія" й „Боян" відмовилися від участи в святі. Помимо того оголошення про академію появилися на чеській і московській мові!

Дня 3. ц. м. виставив „Руський театр" в перше на Підкарпатській Руси „Продану наречену". Вже давно перед виставою не було ні одного квітка. Коли відгукнеться на неї чеська преса, буду старатися їх голоси подати.

Перед виборами. — 13 ліст!

Дня 24. лютого зголошено 13 кандидаційних ліст краевій виборчій комісії. Подано їх в такім порядку, від чого й мають числа виборчих ліст: 1. комуністи (на чолі адвокат Ґаті й недокінчений учитель Мондок), 2. жидівська народня партія ,(сіоністи), 3. трудова партія і партія чеських соціялістів (на чолі відомий яничар Ґаґатко), 4. мадярська злучена опозиція, 5. аґрарна чи як вона себе зве: републиканська земледілська (на чолі селянин Щирецький, дальше Осип Камінський), 6. жидівська партія консервативна, 7. соціяльно-демократична (кадидатів подав я в поп. дописі), 8. руська хліборобська, 9. Автономний земледільський союз (на чолі учитель Куртяк), 10. незалежна соціяльно-демократична партія (адвокат Шімон із Берегова), 11. Руська Народня Партія (учитель Юричко), 12. мадярська горожанська партія (промисловці й торговці), 13. мадярська републиканська рільнича (ця до сенату не хоче нікого висилати).

Отже о 9 мандатів до сойму буде боротися 13 ґруп, а о 4 мандати до сенату 12. До того деякі ґрупи рефлектують на більше число послів.

Таке велике число ліст заскочило навіть найбільших знавців тутешніх відносин. Майже перед самим поданнем ліст скликав собі учитель Юричко до Мукачева декілька учителів і... заклав нову Руску народну партію. Мадяри з околиць Берегова виступили проти екзекутиви соц.-демокр. партії через те, що вона на першім місці не хотіла поставити згідно з їх жаданнем Русина, а на другім Мадяра, але на перше місце поставила Чеха інж. Яром. Нечаса.

Можна приблизно сказати, що не одержать мандатів ліста ч. 3., ч. 9., ч. 10. і 11.

Замітне, що проти аґрарної партії, як найбільше нахабної в засобах, виступають згідно всі партії. Хлібороби заслали рішучий протест до ріжних високих чинників в Празі, що аґрарна партія розпоює людей, всі корчми повні народу, що пє за гроші викидані аґрарницькими аґітаторами. Та й сама партія — як я вже згадував — має опозицію в автономнім земледіськім союзі, веде проти неї аґітацію Ґаґатко, фактичним розбиттям її голосів є й утворення нової т. зв. Народної партії (Юричко).

До помочи партіям, що працюють із пражськими партіями, приїхали з Праги посли і сенатори, а саме до аґрарної, комуністичної й соц.-демократичної. Всі ці посли їздять по селах, а одночасно контролюють урядовий апарат, щоби не робив якогось натиску проти їх партійників.

Через це аґрарники не маючи можности показати себе як при недавних громадських виборах кинулися на самостійну хліборобську партію, щоби хоч від неї відбити для себе голоси. Та надходять вісти, що їм це не вдається. Народ знаменито знає, що аґрарники це чеська партія, а хлібороби одинокі „не продалися". Як подають хлібороби, аґрарники мають аж 400 аґітаторів, значить одного в кождім селі.

Дотеперішнього шефа рільничого реферату Франкенберґера, відомого з переведення останніх громадських виборів в користь аґрарників, влада перенесла з Підкарп. Руси і аґрарники стратили тут фактично провідника.

Скінчу цю свою допись побажанням Підкарпатській Руси, щоби хоч в 10-тій частині сповнила ті обітниці, якими годують виборців всі партії, а найбільше ті, що їх дотепер на П. Руси, не залежало або ті, що лиш для виборів виникнули. Бо коли так сталобся, то цей куток буде нащасливійшим на зілій земній кулі.

Вистава життя й народного мистецтва П. Руси в Празі.

В половині березня влаштовує шкільний ужгородський реферат при співучасти товариста „Просвіта" в Ужгороді виставку життя й народнього мистецтва Підкарпатських Русинів в Празі. Вистава буде тривати від 20. березня до кінця квітня. Орґанізує виставку запрошений в тій цілі московський мистецький критик др. Сергій Маковський, що — як виглядає — старається безсторонно представити в цілій ширині народне тутешне мистецтво, що його він причиняє до „малоруського". Виставка має показати славянському світові, як то мадярська влада занедбувала країну культурно і господарсько, а як помимо того заховалися тут своєрідні красні сліди природного мистецького смаку й талану. Виставка буде мати до 500 експонатів, буде міститися в 15 кімнатах мистецько-промислового музею в Празі. В першім відділі будуть вишивки, посортовані по селам, дальше цілі одяги. Потім прийдуть вироби ґончарські й різьбарські. В иншім відділі предмети домашньої потреби декоративного характеру, дальше моделі домів, церков тощо. Крім того буде відділ картографічний із статистичними датами про мистецьку культуру й спосіб життя наших закарпатських земляків. При виставці можна буде купити й дещо з домашнього тутешнього промислу.

Окреме місце дано великодним звичаям. Буде пасха, будуть крашанки й писанки. Звичаї на Великдень будуть представляти убрані ляльки й фотографії тощо.

Виставка ця має на меті познайомити чеське громадянство з мистецьким життям частини українського народу в Ч. С. Републиці, а одночасно доказати потребу власного музея для Підкарпатської Руси.

Завданням й обовязком наших знавців народнього мистецтва, що тепер перебувають в Празі, буде подати блищі дані й свою думку про цю виставку.

А. Д.

ПЕРЕСЛІДУВАННЄ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

В польськім соймі відомий лях-українożер Прушинський вніс інтерпеляцію в справі „толерования" Українського Університету орґанами польської влади. Немає сумніву, що інтерпеляція замовлена для упозорования скріпленої наґінки на Український Університет. На інтерпеляцію відповів писемно міністер внутрішніх справ. У відповіді сказано, що істнуванне нелеґальних орґанізацій взагалі, а в цім числі тайних наукових заведень — є недопустиме. „Правительство стоїть на становищі недопустимости істнования тайних університетів. Супроти вістки про істнования тайного Українського Університету в Львові влада перевела ряд поліційних заходів, яких метою є його ліквідація. Переведено ревізії для викриття тайних викладів, головно 17. і 24. грудня м. р. в институті ім. Лисенка. Розвязано Т-ва „Академічна Громада" і „Академічна Поміч", що покривають своєю фірмою тайний університет".

Отака доля української культури під польською окупацією.

БУДЖЕТ СОВЄТСЬКОЇ РОСІЇ.

Державний буджет совєтських зєдинених републик виносить у розходах 1,000,600,000, а в приходах 600,600,000 золотих рублів, так що не стає державі на покритте розходів 400,000,000 золотих рублів. Таким робом покривають приходи лиш три пяті розходів, а двох пятин не стає.

Недостачу 400 міліонів золотих рублів задумують „покрити" по половині внутрішньою позичкою, а по половині новим виданнем банкнотів, себто погіршеннем гроший на кошт горожан.

В 1914 році виносили приходи й розходи цілої Росії без Фінляндії 3 міліярди 613½ міліонів рублів. Узявши в рахунок, що Росія після війни втратила Польщу ,Бесарабію, Литву, Естонію і Латвію з населеннем кругло 40 міліонів або четвертиною всего населення, то всежтаки повинні приходи виносити на передвоєнну мірку 2 міліярди 700 міліонів рублів. В дійсности платять люди понад силу і держава не може зібрати навіть четвертини доходів 1904 р., коли податки були дуже легкі. Так страшно збідніло населенне через теоретичну „мрію" большевиків.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

ДО ВП. ЧЛЕНІВ І УРЯДНИКІВ У. Н. СОЮЗА:

Згідно з ухвалою річного засідання головного уряду У. Н. Союза отсим проголошуєся

ПРОДОВЖЕННЄ КАМПАНІЇ

принимання нових членів без вступної оплати до У. Н. Союза по конець місяця мая 1924 р.

В виду того, в слідуючих трох місяцях, а то в

МАРТІ, КВІТНІ І В МАЮ

Український Народний Союз, посередництвом 345 своїх відділів в Злучених Державах і Канаді буде приймати

МУЩИН, ЖІНОК і ДІТИЙ

почавши від скінченого 1-шого року до 55 літ віку

БЕЗ ВСТУПНОЇ ОПЛАТИ

НА ОБЕЗПЕЧЕННЄ В СЛУЧАЮ СМЕРТИ, КАЛІЦТВА АБО НЕВИЛІЧИМОЇ СЛАБОСТИ.

Орґанізуйте нові відділи, братства, сестрицтва і товариства.

Приєднуйте нових членів і членкинь.

По близші інформації голосіться до відділових урядників або просто до головної канцелярії У. Н. Союза на адресу:

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION
Recording Department
P. O. BOX 76, - - - - - JERSEY CITY, N. J.

Джерзи Сіті, Н. Дж., 5-го марта, 1924 р.

ЗА УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ:
Іван Каштанюк, гол. рек. секретар.

ЗОРЯ АНДРОМЕДА МОЖЕ РОЗБИТИ НАШУ ЗЕМЛЮ

(Вона 400 разів більша від цілої сонішної системи).

Зловіща вістка розійшлася по всьому світі. Вістка ця може пройняти жахом мешканців, що живуть на найменьшій планеті всесвіта — цебто нас самих, що жиемо на цій землі.

Ось із обчислень астрономів вийшло з точністю безмилосердних чисел, що наша земля є тепер на дорозі до... загибелі. Величезна зоря всесвіту **Андромеда** наближається до землі, окутана мряковинними космічними хмарами. Чвалає зі скорістю 30.000 км. на секунду. Треба зазначити, що така скорість не є зовсім скорістю в космосі. Тому астрономи називають Андромеду сталою зорею.

Астроном Сліфер, котрий спеціяльно зайнявся дослідами цієї зорі, сконстатував, що вона 400 рази більша від усього на позір безмежного „простору", що його займає наша сонішна система. Обчислення Сліфера потвердили тепер астрономи і сконстатували, що простір, який ділить Андромеду від землі зменьшується все більше.

„Повільна скорість" Андромеди 30.000 км. на секунду виглядає смішною в порівнанню з велеканськими віддалями у всесвіті. Такі велеканські віддалі астрономи мірять „світляним роком", цебто дорогою, яку перебігає промінь світла в одній годині. Світло за одну секунду пробігає дорогу 300.000 км. Тепер уявити собі який простір пробіжить за одну годину. Буде то цифра певне не менша щодо зер, як сума польського або совєтського бюджету, ці держави також, як звісно, оперують у своїх бюджетах астрономічними цифрами.

Астрономи називають зорю Андромеду „мряковиною" — отже при зударенню з нею, земля не натрафила би на ніяку тверду матерію.

„Мряковина" Андромеда є від нашої землі ще 32 тисячі літ світла далеко. Отже можемо ще бути спокійні за неї ще ціле століття.

Промінь Андромеди — котрий при помочі скла телескопу впадає до ока астронома — відбув немалу мандрівку. Вийшов із Андромеди ще тоді, коли на нашій землі жили ріжні потвори, як: бронтозаври, плезіозаври і т. д. Таке догадуються астрономи.

НЕЩАСТЯ НАСЛІДКОМ КОРАЛЕВИХ ОСТРОВІВ.

.. В Мельбурні відбувся науковий конґрес, на якому радили в справі Спокійного Океана. М. и. обговорювали про барієру Коралевих островів, які є на схід від Австралії. Вони тягнуться на 2000 км. довжини, а ширина їх 160 км. Від 1891 до 1918-го року потерпіло тут 388 кораблів з цього 201 пароплавів. Людей згинуло 162. Тому то професор Г. Ц. Річердс поставив внесення, щоби на цих островах побудувати богато більше і ліпших сиґналів. Що дійшло д остільки нещасть, є зовсім зрозуміле, бо звісно є що коралеві ґребені безперестанно ростуть. Так прим. у каналі Гілсберо недавно показався один коралевий острівець три метри понад поверхнею моря — а на мапі означено є 30 метрів глибини в цьому місци.

НІДЕРЛЯНДСЬКА ЕКСПЕДИЦІЯ ДО НОВОЇ ҐВІНЕЇ.

Ця експедиція під проводом д-ра Ґубрехта вернулася з успішними вислідами, пройшов високих гір. На богато місцях найшли великі поклади заліза. Та воно там безужиточне, бо тяжко його доставити до побережжа. Тому десять літ перейшла одна експедиція через величезний ледняк на верх Вільгельміни. Теперішня експедиція не найшла вже цього ледняка. Думають, що то один із частих і сильних землетрусів стряс цілий ледняк і скинув у долину, а там лід розтопився. Тамошні мешканці є на ступені культури з камінної доби. Европейця ще ніколи не бачили, але є приязні. Посудини знають дуже мало, але самі є вельми чисті.

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

I. том.

СПОГАДИ.

X. (1895—1897).

(33)

В ті часи коли вмерла дочка моя, я не міг на Україні більше нікуди вжити її посагу, як думав і хотів, на громадські цілі, бо українське життя було так придавлене, так пригнічене, що нічим себе виявити не могло. В Галичині, в порівнанню з нашим, воно било живим джерелом і мені хотілося, щоб наші юнаки їздили туди вчитись до універсітету і відтіля приїздили-б, набравшись там і свідомости і життьової практики і були-б тут тими дріжжами, на яких сходило-б українське життя і у нас. Коли проф. М. Грушевський закликав у часописях українське громадянство до збору грошей на будівлю Академічного Дому у Львові, в якому-б мали дешеве помешкання студенти університету та політехніки, я послав йому на цю ціль здається 25 тисяч карбованців, з умовою, щоб студентам з Наддніпрянської України давались кімнати в першу чергу і таким робом вони були-б забезпечені хоч недорогою кватирою. Я собі гадав, що потім я продам якийсь шматок землі і покладу ще гроші і на стипендії для малозаможних студентів з Російської України, щоб приваблювати нашу молодь до вчення в Галичині. Але той кареризм, матеріялізм, безідейність та каварняне виховання, як сліпе наслідування Поляків, які я тоді помітив у галицьких студентів і у наших, що там виховувалися, одвернув мене від думки спроваджувати нашу молодь до Галичини в такій мірі, що коли моя дочка намірилася вступити, разом з панною Грінченківною, до львівського університету, то я настояв, щоб вона їхала до Швайцарії, в справжню Европу, а не на „европейський смітник", як тоді називано на В. Україні Галичину. Тодішня галицька молодь вражала мене своїм поверховим лоском та розвитком, відсутностю солідної освіти, бо вона не працювала поза обовязковою університетською наукою, не читала книжок, а живилася тільки ґазетками по каварнях, плітками про старших політичних діячів та боротьбою з Поляками за посади, звязані з матеріяльними інтересами. Їх найбільше цікавило те, хто, як „стоїть" матеріяльно, хто, як „ситуований", яка в його „реальність", то-б то власність, маєток. Тепер, коли в Галичині почалася визвольна боротьба, то й молодь там стала зовсім инча.

Коли київським ґенерал-ґубернатором призначено було широко відомого і поза військовими сферами, ґенерала Драгомирова, то в Українців звилася надія, що через нього можна буде здобути від царського уряду якої-небудь, хоч мінімальної, полехкости для українського слова, хоч яких небудь змін в законі 1876 року. Треба сказати, що тоді у всіх свідомих Українців програмом, чи гаслом було — скасування цього ганебного закону і всі зусилля, всі заходи направлені були на це. Драгомиров, коли був професором Академії Ґенерального Штабу в Петербурзі, то вчив якихсь військових наук і царя Александра III, як той був ще наслідником престолу. Будучи людиною розумною і талановитою Драгомиров так заімпонував цьому тупому самодержцеві, що він весь час свого царювання ставився з повагою і увагою, до нього, хоч Драгомиров часто-густо, як „ліберал", проявляв свою індівідуальність всупереч установленим традиціям самодержавного урядування, яких ревниво додержувався і навіть зміцняв Александер III. Але Драгомиров, хоч був справді людиною ліберальною, але разом з тим був і „хитрим малороссом", а через те свою українську індівідуальність проявляв тільки тим, що иноді на смотрах новобранців-Українців, вживав в промові до них декілька українських приказок. В своїй військовій окрузі він дозволив солдатам співати українських пісень і навіть через офіцерів пропаґував їх, але в приказі мотивував це „хитро-мудро" тим, що це швидче привяже новобранця-Українця до військової служби, зменьчить самогубства від суму за домівкою і підійме військовий дух в армії.

Покійні В. Антонович та П. Житецький, до яких часом, ще до свого ґенерал-ґубернаторства, Драгомиров заїздив на „вареники та горілку з ковбасою" звернулися до нього з проханнєм, щоб він вжив у Петербурзі заходів аби скасувати або хоч полекшити закон 76 року. Вони підказували йому, що в так званому Юго-Западному Краю, підвладному Драгомирову, де Поляки, як чисенний і міцний поміщицький кляс, проводять потроху свої політичні тенденції, треба дати змогу розвиватися місцевому „русскому" елементові, який успішніще бороти-меться з польською пропаґандою, ніж російський уряд. Результатом заходів Драгомирова було, справді, малесеньке полехчення для українського слова і „Київській Старині" нарешті дозволено було друкувати на своїх сторінках українську белетристику.

Знаючи на досвіді з Мордовцевим, що оплата праці подвигне українських письменників до писання і, знаючи, що „Київська Старина" не оплачує своїх співробітників, я звернувся до редактора „Київської Старини" В. П. Науменка з пропозицією, що я буду своїми грішми платити за белетристику на українській мові, поміщену в „Київській Старині" по ціні, яку редакція иноді платила авторам за російську белетристику; в оцінку творів я не входити-му, і цілком довіряю це редакції. З того часу багато українських авторів, а між ними Коцюбинський, Чернявський, Яворницький, а потім Винниченко, помістили багато своїх оповідань в „Київській Старині", але я не памятаю на яку суму, бо ніколи не записував своїх витрат на громадські справи.

Тимчасом і Одеська Громада, користаючи з того полекшення, задумала видавати свій невеликий тижневий журнал, але ніяк не могла добути дозволу, хоч журнал мав виходити звичайно на російській мові. Довідавшися про це, крукар Кирнер, зробив пропозицію купити тижневий журнал „По морю і по суші", який друкувався в його друкарні і через хворобу видавця-редактора перестав виходити. Щоб заохотити покупців, він оповів, що журнал має стільки передплатників, що оплачуються кошти видання, але громада вагалася, бо журнал цей мав спеціяльно природничо-ґеоґрафічний характер; отже Кирхнер запевнив, що цензура, його заходами, дозволить змінити назву вже істнуючого журналу. Кирхнер, хоч і належав до одеського кола лібералів, яке потім звалося „освобожденческим", а нарешті „кадетським", але, будучи комерсантом, дбав тільки про свій інтерес і попросту обшахраїв „українофілів" бо потім, коли журнал куплено було за 4 тисячі рублів, виявилося, що він має не більше скількох десятків передплатників, а цензура нізащо не схотіла перемінити назви, хоч в пропонованих їй назвах: „Степь", „Слово" ніщо не нагадувало про Україну. Нічого було робити, треба було братися за видання журналу і з такою назвою, бо вже гроші були заплачені. Але серед одеських громадян не було досвідчених журналістів чи ґазетярів, та й справжніх письменників не було, коли не лічити М. Комаря, який писав бібліоґрафічні та критичні статейки в галицькій „Зорі", тому редаґування доручено було А. І. Погибці, який колись дописував до київського „Труда", видаваного київськими громадянами. Через якийсь час виявилось, що Погибка ніякого поняття про редаґування не має, а при тім поводився з членами редакції так автократично, що розігнав увесь редакційний комітет. Зібравшись на нараду громада, виганьбивши добре Погибку, рішила скинути його з редакторства і доручила ведення журналу П. Т. Климовичу-Білому, людині розумній і освіченій, але теж недосвідченій в цій справі. Не дивлячись на силу праці і грошей, яку вложили громадяне в журнал, він не придбав потрібного для свого існування числа передплатників, головним чином через цензуру, яка не дозволяла надати йому виразно українського характеру і не хотіла дозволити зміни назвиска, що зовсім знеохотило громадян до ведення журналу і багато з них висловлювалося за те, що треба закрити його, але більшість все-таки сподівалася дотягнути журнал до ліпших часів, бо число передплатників значно збільшилось. Таким чином журнал проіснував півтора року. Літом, коли всі розїхались на вакації, редаґування журналу перейшло на руки М. Комаря, але несподівано і йому треба було виїхати до Київа і він доручив випустити вже зовсім зложене наступне число жидкові, який вів тимчасово хронікальний відділ. Саме того літа приїхали в Росию галицькі москвофіли Марков, Мончаловський і Ко. жебрати у царського уряду грошей на свою зрадницьку роботу і скаржилися співробітникам російських ґазет на ті утиски, які вони терплять в Австрії. Жидок, якому М. Комар доручив випустити вже готове число, знаючи, що журнал наш завжди подавав вісти з Галичини, які допускала цензура і бажаючи зробити приємність редакції, а не орієнтуючись в тамошніх партіях, подав за російськими ґазетами, замітку повну співчуття і похвали діяльности Маркова і Ко. в Галичині. Вийшов страшенний скандал: передплатники обурились, а одеські громадяне так були скандалізовані, що рішили далі вже не випускати журналу і заходами того-ж Кірхнера продали його ґрупі лібералів. Така-то історія видання журнала Одеською Громадою; треба сказати, що рсийські ліберали теж не змогли поставити журналу на свої власні ноги, хоч цензура й дозволила їм змінити назву на „Степ", і вони мусіли його закрити, бо передплатників мали ще меньче ніж Українців.

„ЧУДОТВОРЕЦЬ"-ЗНАХАР У ГАЛИЦЬКОМУ СЕЛІ

(„Джіші-шіші" лічить долярами й свистанням німих, глухих сліпих і невилічимих).

В селі **Підсоснів** (повіт Бібрка) зявився незнаний чоловік і розголосив, що знаеться на медицині, лічить ріжні недуги, головнож невилічимі, як чорну хворобу (епілепсію), каліцтво глухоту, осліплення і т. п. Про цього чудотворця дізнався господар Максим Малоочко, що мае глухонімого сина. Просив у „чудотворця" поради. Незнакомий пізнав, що мае до діла з добродушним чоловіком. Заявив, що вилічить йому сина зовсім безплатно, але для цього потребуе сім штук заграничних гроший ріжної вартости, так що по счисленню цих гроший мусить випасти непаристе число. Про лічення не сміе ніхто дізнатися. Щоби переконати Малоочка про свою чудотворну силу, показав йому кілька магічних штук. Це сподобалося Малоочкови так дуже, що зараз пійшов на село між сусідів, позичив сім штук долярових банкнотів на загальну суму 49 долярів і дав їх „чудотворцеві".

Обманець привязав доляри до ніг каліки, потім і з голови над чолом вирвав йому кілька волосків і ці поклав між банкноти. Підчас цієї операції маніпулював так, що волосся оставив, а доляри сховав до кишені. Ще заки зачав оздоровлювати сина, казав щільно позаслонювати вікна, щоби ніхто не підглянув його роботи, бо инакше не вдасться лічення. Опісля хорому казав сісти в другій кімнаті, а сам у присутности Малоочка почав ходити по хаті виміреними кроками. При цьому говорив якісь слова, з котрих Малоочко запамятав собі лише **„Джіші-шіші"**. Як закінчив ці заклятття, казав хлопцеві остати в кімнаті, а господареви заявив, що аби син зовсім виздоровів, треба щоби пійшов із ним на девяту межу села. Вечером вийшли в поле, а як обійшли ціле село довкола й найшлися в лісі Березина, казав обманець Малоочкови сховатися за корчем. Він сам відійде на кількасот кроків. Як розходилися, обманець велів іще Малоочкови по десяти хвилях засвистати на него. Колиж він не зголосився би, хай іде до дому а застане вже хлопця зовсім здорового, вже буде говорити. З пів години свистав Малоочко, але обманець не зявився. Малоочко вернув до дому і тут переконався, що впав жертвою обману, бо син як не говорив, так і дальше не говорить.

Щойно за кілька днів повідомив поліцію. Поліція нібито мала вже впасти на... сліди обманця, але ще його не зловила.

ЧИМ ДІТИ ХОТІЛИ БИ БУТИ?

Париська ґазета „Інтрансіжан" розписала конкурс для дітей на питанн: „Чим бажаеш бути?". На це одержала 5.982 відповіди від хлопців і 6.288 від дівчат. Найбільша часть хлопців, 1.606 бажала би посвятитися інжінірському званню. Механіками хотіло би бути 1.044 хлопців. У противенстві до цих найпопулярніщих звань 192 хотіли би бути адвокатами, банкирами 143, а 102 боксерами.

Наймиліще звання для дівчат, це звання стенотипістки. За ними заявилося 1,932 дівчат. Опісля йдуть швачки (кравчихи) числом 1.003, фільмових артисток 505, і 205 дівчат, котрі бажали би покінчити правничі студії. Самітнім спокійним сільським життям хотіло би жити всего лише 186 дівчат. Першу нагороду у висоті 30 тисяч франків одержала 12-літня Солянж Бержер за найкраще написану статтю, в котрій висловлюе бажання стати стенотипісткою. Вона дитина вбогих батьків і живе в дуже прикрих відносинах. Та цю нагороду виплатять їй як скінчить 25 літ життя.

КОЛИ ЧОЛОВІК Є ПЯНИЙ?

Одному льондонському поліційному лікареви приключилася неприемна пригода, що казав арештувати одного шофера за надто скору зїду. Закидував шоферови, що він пяний. Опісля показалося, що шофер мав одно скляне око, а був зовсім тверезий. Скляний погляд ока ввів лікаря в блуд. З нагоди цієї пригоди один льондонський криміналіст порушив питання: як лікар може доказати, що хтось є пяний? То питання вельми важне для англійської поліції, бо вона карае явне пиянство. Згідно з поглядами міродатних фаховців, то не є зовсім легка річ. Бо нема ніодної правної ані медичної дефініції, яка без закиду очеркала би поняття пиянства.

Треба робити ріжні спроби, щоби переконатися, чи дана людина переступила вузку границю, яка ділить нескромну пустоту від справжнього пиянства. Приключалося вже більше разів, що на льондонську поліційну станицю приводили людей за непритомне пиянство. А потім показалося, що вони наслідком якоїсь недуги впали в непритомність ще й опісля один глоток горівки привертав їм свідомість. Певний експерімент, яким можна би доказати, що хтось є пяний, ще не винайдено. Часто пробують так, що приловленим пяним людям кажуть говорити скоро й виразно речення й слова, в яких богато співзвуків. Та і це не є певний спосіб, бо є люде, що зовсім тверезі не можуть їх скоро вимовляти. Коли хто захитується і погляд у нього неприродний, то ще не є признакою, що той чоловік випив занадто богато алькоголю. А може й таке приключилося, що чоловік скаже, що є пята година, коли йому покажеш барометер. Про такого звичайно кажеться, що впав на голову. Льондонська поліція послугується ріжними способами, щоби пізнати чи чоловік пяний. Коли даний чоловік читає далі слова в безпорядку, коли його зіниці неприродно розширені, це малоб бути ознакою, що він пяний. Роблять також спроби з плямами чорнила. Чоловік мусить доторкнутися плями на стіні. Та це може зробити і не пяний чоловік. Але не це важне. Важне тут, як дана особа доторкається пальцем цієї плями, з якою рішучістю. І це має бути для поліційних знавців ознакою, що хтось пяний або ні. І ще богато инших спроб знає льондонська поліція. Але ці досвіди з станом пиянства доводять нерідко до цікавих і смішних пригод. Один лікар на основі таких „досвідів" призная пяним чоловіка, котрий зломив собі корок. Чоловік цей мало не згинув у келії.

ПОРОЗУМІННЯ ЗЕМЛІ З МАРСОМ

За останнього пів століття досліди над Марсом, так витривало ведені професором Ловелем і його учениками, викликали незвичайно велике зацікавлення цією планетою. Цього року задумують дальше поважно продовжувати ці досліди. Вже віддавна вчені розглядали питання, що на Марсі замітні сліди життя. Почалися ці здогади з цього, коли запримітили цілу сітку правильних каналів. Канали ці перетинають поверхню Марса. Здогадувалися, що „Марсовики" запровадили ці канали, щоби наводнити свою дещо суху планету про помочі підбігуновних снігів. Цей догад підперто ще й тим, що дослідники з обсерваторії Ловела запевнили, що краска берегів цих каналів змінюеться зі зміною пори року. Це виказувало би, що на Марсі є якась ростинність, люде, що виявили такий інжинірський талант, могли сотворити неодно величаве діло. Вчені заявляли, що Марсовики напевно запримітили би якийсь знак, колиб дійшов від нас до них. І певно відповіли би на нього. Але такий апарат виконати дуже тяжко. Висилка такого світляного сигналу на 35,000.000 миль, які ділять нас від инших мнимих приятелів, — вимагала би, між иншим, зеркала такого величезного, що воно довело би до банкротства кожню фабрику, котра зважилася би на це. Тепер (як ми вже передше коротко про це писали) піддають инший плян на місяць серпень 1924 року. Тоді то наблизиться знову до нас Марс, що діеться що кожних 15 літ. Зі шпилю гори Юнґфрав (вАльпах) висилатимуть при помочі величезної сочки (опуке скло) блеск полумини з кальціюма. Вони видібються від сніжної збочі об бік, котрий незле може заступити зеркало о промінї трьох миль. Сила світла (котре збільшиться завдяки цій сполуці) обчислюють не фантастичні цифри. Цікаве тепер лише це, чи „люде" з Марса візьмуть під увагу наші кошти і зволять нам відблиснути бодай раз якимсь... зеркалом, чи буде це витрачений гріш.

ШУКАЮТЬ УКРИТИХ СКАРБІВ

„Вестминстер Ґезет" пише, що на яхті „Ст. Джорджь" виїхала експедиція на остров Кокос, який лежить 450 км. на південний захід від Панамського каналу. Експедиція ця шукае укритих скарбів на острові Кокос. Тому яких сто літ назад, підчас війни між Чіле і Перу. Тоді то на англійському кораблі „Мейрі Рід" везли золотих посудин і инших дорогих предметів, вартости 12 міліонів долярів. Корабель був тоді у Лімі і зараз пустився у напрямі острова Кокос. Тут виладували ці скарби і закопали. Одначе одна перуанська карна експедиція пустилася в погоню за Англійцями, зловила їх і постріляла всіх, за вийнятком капітана, кухаря й слуги. Один чоловік (який поки-що не бажае виявити свого імені), коли дізнався, що на остров Кокос відїздить експедиція, повідомив її, що знае місце, де на острові закопані скарби. Тому вже, богато літ слуга корабля „Мейрі Рід" перед смертю признався йому і означив точно місце, де закопано скарби. Тепер цей чоловік жадае великої нагороди. Коли експедиції вдасться відшукати скарби, по вказівкам цього чоловіка, він одержить нагороду. Тасама експедиція мае розслідити архіпеляг Воскресения, Ґаляпраґос і Соломона.